

Jaarverslag

over het academische jaar
augustus 2006 – juni 2007

Financieel Jaarverslag

over het jaar 2006

STICHTING ROBERT A. LEVISSON

Postadres: In De Wolken 45, 1186 BG Amstelveen, NL – contact@levisson.nl – www.levisson.nl

Tel.: 06-54 69 09 19, (020) 640 24 58 – Bankrekening: 40.03.78.213

Inleiding

De jaren vliegen... Voor u ligt al het vierde jaarverslag van de Stichting Robert A. Levisson over de voortgang die is geboekt gedurende het nu afgesloten Academische Jaar augustus 2006 t/m juni 2007 met daarbij een financiële verantwoording over het boekjaar 2006.

De informatie in dit verslag is gedeeltelijk al verouderd op het moment dat het u bereikt. Alle actuele informatie kunt u op de website van het Instituut vinden: www.levisson.nl. Daarnaast willen wij u een vooruitblik bieden op het komende Academische Jaar en de tijd daarna.

Twee toekomstige gebeurtenissen verdienen het om meteen genoemd te worden. Over een jaar wordt het de eerste keer dat wij de rabbinale bevoegdheid, de *semicha* zullen verlenen aan onze studenten. En in augustus dit jaar beginnen we met de eerste uitbreiding van het programma, de opleiding van voorzangers – *sjeliché tsiboer* – voor onze gemeenten. Hiermee realiseren wij de hoop die in de inleiding van het jaarverslag 2005-2006 werd verwoord.

Het Levisson Instituut is in relatief korte tijd een bekende instelling geworden die serieus wordt genomen. De meest opmerkelijke gebeurtenis dit jaar was de vraag van de Faculteit Wereldgodsdiensten van de Universiteit Leiden of het Levisson Instituut samen zou willen gaan met de universiteit. Meer hierover kunt u in het verslag zelf lezen.

De ontwikkeling van het Instituut geeft ons het vertrouwen dat onze primaire doelstelling – in Nederland opgeleide rabbijnen aan het werk te zien – binnen afzienbare tijd gerealiseerd zal worden.

Robert A. Levisson was de zoon van de oprichter van de Liberaal Joodse beweging in Nederland.

Na de Tweede Wereldoorlog richtte hij de LJG Den Haag weer op en werd hij één van de grote, liberale voormannen in ons land. Hij was een begenadigd spreker en schrijver en een voorvechter van Israel, onder andere als oprichter van het Centrum Informatie en Documentatie Israel.

Hij overleed in december 2001

Jehie zichro baroech - יהי זכרו ברוך -

Inhoud

Inleiding	2
1 Het studiejaar 2006-2007	4
Het Academische Programma	4
De Professionele Vorming	5
Bijzondere bijeenkomsten	6
Gastdocenten	7
De studenten	8
Wijziging in de Academische Commissie	9
De Bibliotheek	9
Nieuwe medewerkers	9
Samengaan met een Nederlandse universiteit?	10
Internationale erkenning	11
De Opleiding Voorzangers (<i>sjeliché tsiboer</i>)	11
De Vrienden	12
Plannen voor 2008-2009	12
Studiebezoeken	13
Afstuderen en semicha	14
2 De Financiering	15
De jaarstukken 2006	15
Balans per 31 december 2006	15
Toelichting	15
Staat van baten en lasten over 2006	16
Toelichting	
Batig saldo	16
Uitgaven	16
Inkomsten	16
Fondsen en Stichtingen	16
De Vrienden	16
De Marorgelden	17
De begroting 2007	17
3 Appendix 1: Protocol afstudeerscriptie Rabbijnenopleiding	19
4 Appendix 2: De docenten 2006-2007	20

1. Het studiejaar 2006-2007

Met tevredenheid kunnen wij terugblikken op het nu afgeronde studiejaar. Zowel de studenten in het vierde jaar als die in het tweede jaar hebben hun vereiste modules met goed resultaat gevolgd en hebben geen grote achterstanden opgelopen.

Het academische studieprogramma¹

In het academische deel van het programma lag de nadruk van beide lichtingen op de studie van onze klassieke teksten, met voor de tweede lichting een sterkere nadruk op de verwerving van meer vaardigheid zowel in het Hebreeuws als het Aramees.

Onze vaste **Talmoed**docenten rabbijn dr. Tzvi Marx (Folkertsmastichting) en drs Leo Mock (Universiteit van Amsterdam) hebben met de oudste groep nagenoeg het gehele Talmoedprogramma voor de opleiding dit jaar al afgerond. Wat niet lukte was om de tweede groep te laten instromen in de oudere groep zodat deze lessen gezamenlijk gegeven konden worden. Drs. Leo Mock heeft daarom afzonderlijk met de tweedejaars studenten dit onderwerp behandeld.

Opmerkelijk is dat we hierbij een noviteit introduceerden in het onderwijs. Vanwege tijdsproblemen in het voorjaar werd geprobeerd om het vervolg op de lessen **Aramees** uit het najaar online (via Skype) te geven. Dit lukte boven verwachting en daarom konden de lessen Talmoed voor de 2^e-jaars door dr. Margaretha Folmer (Universiteit Leiden) taalkundig goed worden voorbereid voordat drs. Mock de inhoudelijke behandeling overnam.

Hetzelfde deed zich voor in het najaar 2006 met de module over de poëtische gedeelten van **Tanach**. Deze werd gegeven door prof. Jan Fokkelman (voorheen Universiteit Leiden) en bleek ook ten opzichte van de benodigde talenkennis te zwaar voor de tweede groep. Drs. Leo Mock bood ook hier uitkomst en gaf een module over de haftarot van het jaar. Door deze inleiding in de profetische literatuur konden de 2^e-jaars wel de colleges “Profeten” volgen. Deze werden gegeven door rabbijn prof. Jonathan Magonet, die hiervoor weer een aantal keren wekelijks uit Londen naar Amsterdam overkwam.

Dr. Hannah Neudecker (Universiteit Leiden) werkte met de 2^e-jaarsstudenten aan hun **Hebreeuwse** grammatica en woordenschat.

In april 2007 kwam rabbijn dr. Yehoram Mazor, hoofddocent **Liturgie** aan het Hebrew Union College te Jeruzalem weer naar Amsterdam om gedurende een week het derde en laatste module van zijn cursus Liturgie aan onze studenten te geven.

¹ Voor een lijst met docenten zie Appendix 2

Prof. Reinier Munk (Universiteit Leiden en Goudekete hoogleraar Moderne Joodse **Filosofie** aan de VU) gaf aan beide groepen samen een jaarcursus over het ontstaan van de moderne stromingen in het Jodendom. Hiertoe werden de klassieke anthologieën van rabbijn Gunther W. Plaut gebruikt, waarin uitvoerige citaten verzameld zijn uit verslagen en publicaties van de soms heel venijnige discussies over allerlei brandende vragen. Boeiend is te zien hoezeer de vraagstukken uit de 19^e en beginnende 20^e eeuw nog altijd actueel zijn.

In het voorjaar 2007 gaf prof. Johan Vos (VU) aan beide groepen een indringende module over het **Christendom**. Hier ging het, met het oog op de dialoog², zowel om een goed begrip van de belangrijkste leerstellingen als om goed inzicht in de vaak zo troebele verhoudingen tussen de christelijke en de joodse werelden. Dit werd gedaan aan de hand van een boek van Hans Küng, die ook vanuit ons gezichtspunt daarvan een uitstekend beeld geeft.

In het academische programma volgden de 4^e-jaars in het voorjaar een module in het Masterprogramma van prof. Irene Zwiep aan de Universiteit van Amsterdam. Het onderwerp was **Joodse Historiografie**: een overzicht van de wijze waarop wij Joden in de loop der tijden onze eigen geschiedenis hebben gezien en opgetekend. Hierbij werden veel teksten gelezen en geanalyseerd waarbij ook een goed beeld ontstond van het leven van de gemeenschappen in de verschillende tijdvakken.

Anders dan in voorgaande jaren hebben wij deze academische cursussen slechts in zeer beperkte mate opengesteld voor andere geïnteresseerden. De ervaring leert dat de deelname van (een groot aantal) toehoorders de snelheid en het niveau van de lessen nadelig beïnvloedt en een vrije discussie, vooral over onderwerpen die direct betrekking hebben op de opleiding, te zeer beperkt.

De Professionele Vorming

Op het gebied van de Professionele Vorming werd aan de 4^e-jaars in het najaar door rabbijn Ruben Bar-Ephraïm les gegeven in een aantal “**sjoeltechnieken**.” Gelijktijdig begonnen zij aan hun **praktische stages** in verschillende gemeenten, waarbij zij vooral een aantal diensten hebben geleid en veelal ook delen van het volwassenenonderwijs voor hun rekening namen.

De praktijkbegeleiding van de kant van de rabbijnen is hierbij helaas niet goed uit de verf gekomen; dit bleek een te zware belasting te zijn voor de weinige rabbijnen die toch al krap in hun tijd zitten. Ook bleek het zelfstandig werken op het gebied van de geestelijke verzorging onvoldoende aan bod te kunnen komen. Hierbij speelde zowel de nieuwe situatie met studenten die alleen tijdelijk in een verder onbekende gemeente actief zijn een rol alsook de toch al zware belasting van de studenten. In enkele gemeenten is het niettemin beter gegaan, mede dankzij een goede begeleiding door de plaatselijke besturen.

² De module over de Islam is in het academische jaar 2005-2006 gegeven door prof. Reuven Firestone van de Hebrew Union College - Jewish Institute of Religion te Los Angeles

De meeste studenten blijven stage doen in ‘hun’ gemeente tot na de Hoge Feestdagen, wanneer zij naar een andere gemeente zullen gaan, om meer en andere ervaring op te doen.

Een bijzondere situatie deed zich voor bij de LJG Den Haag, waar een leemte was ontstaan door het vertrek van rabbijn Bar-Ephraim en de beperkte aanstelling en aanwezigheid van rabbijn Soetendorp. Voor een deel is het werk opgevangen door Albert Ringer als onderdeel van zijn stage, en voor een kleiner deel door Hetty Groeneveld, onze Nederlandse student aan het Leo Baeck College te Londen. Beiden blijven voorlopig in Den Haag.

In dit kader kregen de 4^e-jaarsstudenten ook ieder een professionele (joodse) **supervisor** toegewezen, die individueel met hen aan hun persoonlijke ontwikkeling werkt.

De 2^e-jaarsstudenten worstelden met hun tijdsbesteding, vooral omdat een van hen tegelijkertijd bezig was met het voltooien van zijn Masterstudie IT aan de Universiteit Leiden (inmiddels met goed gevolg afgerond). Dit was mede reden voor de online cursus Aramees (zie boven). Om hieraan tegemoet te komen is ook de module **Geestelijke Verzorging** gegeven in de vorm van begeleide zelfstudie eindigend in een presentatie. Dit was mogelijk omdat zij al in het vorige jaar samen met de eerste lichting hun Bachelor GV aan het Psycho-Medisch Centrum Parnassia met drs. Corrie van Straten hadden gehaald. Deze vorm van onderwijs is goed bevallen en zal ook in het komende jaar deels worden toegepast, in combinatie met het opdoen van directe praktijkervaring.

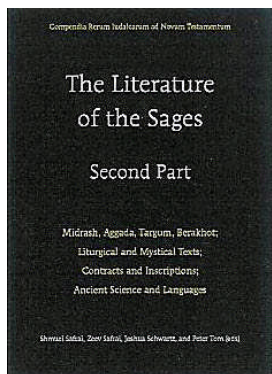
Deze studenten zullen in het komende jaar aan hun stages beginnen, eerst in de vorm van ‘snuffelstages’ en later in meer actieve vorm.

Alle studenten hebben samen een driedaags residentiële training gehad van drs. Paul Mol, onder het thema “**De Dynamiek van Joodse Gemeenten**”, over het werken in een non-profit vrijwilligersorganisatie, omgaan met besturen, commissies, vrijwilligers enz. Groepsdynamica en het tijdig kunnen signaleren van mogelijke conflictsituaties en deze kunnen hanteren is hiervan een belangrijk onderdeel. Deze training zal worden voortgezet in het komende jaar.

Door alle studenten werd ook gewerkt aan hun **Portfolio Praktijk**, een manier om al hun praktijkervaring in en buiten de stages te verzamelen en inzichtelijk te maken. In dit onderdeel wordt ook zichtbaar waar hun interesse zich primair op richt en waar hun sterke en zwakke kanten liggen. Dit proces wordt begeleid door dr. Ite Rümke.

Bijzondere bijeenkomsten

In het jaar 2006-2007 zijn wij opnieuw enkele keren naar buiten getreden. De eerste keer gebeurde dit met een openbaar symposium in samenwerking met de Universiteit Utrecht, Katholieke Theologische Universiteit Tilburg en de Stichting CRINT (Compendia Rerum Iudaicarum ad Novum Testamentum). Dit symposium werd bezocht door een aanzienlijk aantal specialisten en andere geïnteresseerden.

Het symposium vond plaats op 6 en 7 september 2006 in de LJG Amsterdam en de Universiteit Utrecht rond de presentatie van een belangrijk wetenschappelijk werk over het Rabbijnse Jodendom in de tijd van de Talmoed. Alle details zijn te vinden op de website van het Instituut: www.levisson.nl (Seminar Literature of the Sages).

Drie keer hebben wij een openbare lezing georganiseerd. De eerste keer was deze een onderdeel van de opening van het Academische Jaar op 6 september 2006. De lezing werd gegeven door prof. Joshua Schwartz van de (orthodoxe) Bar Ilan Universiteit in Ramat Gan, die hier was in het kader van het bovenstaande symposium. Zijn lezing, getiteld "Broken beds and chairs in Mishnah *Kelim*", is eveneens op de website te vinden.

De tweede lezing werd georganiseerd in samenwerking met Crescas en vond plaats op 16 april 2007. Spreker was rabbijn prof. David B. Ruderman (University of Pennsylvania) en zijn onderwerp was: "Op zoek naar een Verlosser: Sjabbetai Tswi en de invloed van zijn messiaanse gedachtegoed op de joodse gemeenschap en de wereld van vandaag".

Deze belangwekkende lezing is te beluisteren via onze website. (Zie ook hieronder.)

De derde lezing vond plaats op 8 juli 2007 in het Joods Historisch Museum, in samenwerking met het JHM, de Universiteit van Amsterdam en Crescas en werd gegeven door prof. Moshe Idel (Hebrew University), die Amsterdam bezocht in het kader van de grote internationale conferentie over Kabbalah and Modernity. Het onderwerp van de lezing was: "Kabbalah and Philosophy in 17th Century Amsterdam: R. Abraham Cohen Herrera and R. Menashe ben Israel."

Verder waren studenten betrokken bij de uitvoering van programmaonderdelen van twee belangwekkende evenementen van het Verbond. Dit betrof de viering van het jubileum ter gelegenheid van 75 jaar Verbond op 29 oktober 2006 en de Landelijke Oneg Sjabbat in Almere op 2 juni.

Gastdocenten:

Twee keer hebben de studenten kennis kunnen maken met bezoekende docenten. Hierboven is melding gemaakt van de lezing van rabbijn prof. David B. Ruderman. Daarnaast heeft prof. Ruderman college gegeven in het kader van de module Joodse Historiografie van prof. Zwip en heeft hij met de studenten een uitvoerige discussie gehad over de interface tussen "de rabbijn in zijn/haar gemeente en academia." Hij is zowel rabbijn als hoogleraar Modern Jewish History en Director of the Center for Advanced Judaic Studies aan de University of Pennsylvania en wist het onderwerp op uitstekende wijze toe te lichten.

De tweede bezoekende docent was rabbijn prof. Samuel K. Joseph, Professor of Jewish Education and Leadership Development aan het Hebrew Union College te Cincinnati, V. S. In samenwerking met Kiwoen, de organisatie van het Verbond en Sja'ar die zich bezighoudt met trainingen voor bestuurs- en commissieleden, werd op 14 juni 2007 met hem een bijzondere workshop gehouden.

Een avond lang werkte hij met genodigden uit deze doelgroep en onze studenten samen. Het thema was: "Discovering Community Power: Guide to Mobilizing My Congregation's Assets and Capacities", het verwerven van vaardigheden en instrumenten die nodig zijn om stimulerend te bouwen aan een dynamische gemeente.

Vervolgens heeft hij twee dagen met de rabbijnstudenten gewerkt met als onderwerp het optimaal begeleiden van veranderingsprocessen in gemeenten.

De studenten:

Ook in dit verslagjaar hebben wij veel geëist van de studenten. Zij blijven allen zeer gemotiveerd en hebben met volle inzet gewerkt en hebben hun studiejaar met goed gevolg afgerond.

Clary Rooda heeft haar tweede studiejaar in Jeruzalem eveneens met goede resultaten afgesloten en is naar Nederland teruggekeerd. Wij hebben haar geëxamineerd en zijn van oordeel dat zij zonder meer kan instromen in het derde jaar, samen met de twee andere studenten. Wel zal zij daarnaast een enigszins aangepast programma moeten volgen om bepaalde onderdelen in te halen.

Op de website kunt u nader bezien wie onze studenten zijn.

Er waren in het verslagjaar vier nieuwe aanmeldingen voor de rabbijnenopleiding. Een van kandidaten is aanbevolen eerst een voorbereidend jaar te doen aan de Universiteit van Amsterdam onder andere om de Hebreeuwse talenkennis op het vereiste niveau te krijgen. De Academische Commissie heeft besloten de andere drie kandidaten niet aan te nemen, vooral gezien hun gevorderde leeftijd. De AC zal in de komende tijd het bestuur een voorstel voorleggen om een leeftijdsgrens in te stellen. Praktisch betekent dit dat niet eerder dan per september 2008 weer met een nieuwe lichter rabbijnstudenten kan worden begonnen.

Vermeldenswaard is dat wij in het najaar 2006 een aanvraag kregen van een chazzan in de joodse gemeente van Stockholm, die met steun van de gemeente onze opleiding wilde volgen. Daar hij goed Nederlands sprak en als persoon heel geschikt leek, hebben wij met hem de mogelijkheden onderzocht. De conclusie was dat het een te ingewikkelde constructie zou moeten worden en wij hebben wij voor hem een alternatief gevonden. Hieruit blijkt dat wij internationaal en buiten de progressief-joodse wereld bekendheid beginnen te krijgen. en dat men onze opleiding als volwaardig beschouwt.

Wijziging in de Academische Commissie

Dr. Emile Schrijver, curator van de Bibliotheca Rosenthaliana, was vanaf het eerste uur betrokken bij de oprichting van het Levisson Instituut. Aan het einde van het academische jaar liet hij weten dat hij wegens tijdgebrek terug wil treden als lid van de commissie. Hij blijft echter bij het Instituut betrokken en wil op zijn vakgebied alle hulp bieden waar nodig. Het bestuur heeft de voordracht van de commissie bekrachtigd en prof. Reinier Munk tot lid van de commissie benoemd. Prof. Munk is hoogleraar Joodse Filosofie aan de Universiteit Leiden en aan de VU en behoort tot de vaste docenten van ons Instituut.

De Bibliotheek

De opbouw van een referentiebibliotheek voor de studenten is dit verslagjaar voortgezet. De Stichting Collectieve Marorgelden Nederland keurde een subsidieaanvraag van LJG Amsterdam, Stichting Jiddisj en Levisson goed. Daardoor kon in het voorjaar 2007 een professionele catalograaf met specialistische kennis worden aangetrokken. Ondersteund door een aantal vrijwilligers is zij begonnen met het ontsluiten van de drie bibliotheken, de bibliotheek van het Levisson Instituut, de Judith Druk Bibliotheek en de Jiddisje Mira Rafalowicz Bibliotheek in één catalogus. De catalogus van deze drie bibliotheken zal dan ook via het Internet te raadplegen zijn.

Na het overlijden eind 2006 van de weduwe van Bob (Robert A.) Levisson z.l. heeft de bibliotheek van de erfgenamen een bijzondere schenking ontvangen, bestaande uit een deel van de bibliotheek van de naamgever van onze stichting. Deze boeken zullen in de verzameling speciaal worden gemarkeerd.

De noodzaak om een tijdelijke huisvesting te betrekken in afwachting van de nieuwbouw van de LJG Amsterdam zal zowel het werk aan de catalogus als het lesgeven aan de studenten bemoeilijken. Naar aanvaardbare oplossingen wordt op het moment van het schrijven van dit jaarverslag nog gezocht.

Nieuwe Medewerkers

Door de groeiende activiteiten is de werkdruk van bestuur - in het bijzonder de penningmeester – en decaan toegenomen. Aan het begin van 2007 hebben wij mevrouw Yvonne van Ewijk-Cohn, lid van de LJG Amsterdam, bereid gevonden ons administratieve ondersteuning te verlenen. Zij is voorlopig aangesteld voor één dag per week.

In verband met het opstarten van de Voorzangersopleiding in augustus 2007 heeft het bestuur aan het begin van het jaar de heer Bram Lagendijk - lid van LJG Rotterdam en vaste voorzanger aldaar - aangetrokken als coördinator voor dit twee jaar durende project (zie verder hieronder).

Samengaan met een Nederlandse universiteit?

In januari 2007 ontving de decaan een e-mail van prof. Willem B. Drees, decaan van de Faculteit Godgeleerdheid van de Universiteit Leiden. Daarin schreef hij:

“Indien er aan uw zijde enige belangstelling voor is, zou ik graag eens een keer een oriënterend gesprek hebben over de gedachte dat het Levisson Instituut misschien te verbinden zijn met onze faculteit en universiteit. Het zou voor ons interessant kunnen zijn als aanvulling en verbreding; het zou misschien ook voor u interessant zijn om zo de eigen opleiding te associëren met een erkende, zelf niet-confessionele universiteit.”

Het bestuur besloot hierop in te gaan en de voorzitter en de decaan hebben met prof. Drees gesproken. Daarna zijn nog enkele gesprekken gevoerd met prof. Reinier Munk, die verantwoordelijk is voor het studieprogramma Jodendom aan de Universiteit Leiden.

Tegelijkertijd heeft de decaan via prof. Irene Zwiep contact opgenomen met de Universiteit van Amsterdam om te bezien of daar eveneens mogelijkheden tot een samengaan bestaan. Dit vooral omdat de contacten en de informele samenwerking met deze universiteit veelvuldiger zijn dan met Leiden.

De voorlopige conclusie van deze gesprekken is dat het Levisson Instituut beter zelfstandig kan blijven functioneren zolang dit financieel mogelijk blijkt. Deze conclusie wordt gedragen door zowel prof. Zwiep als door prof. Munk, die beiden verantwoordelijk zijn voor de Joodse Studiën aan hun respectievelijke universiteiten en tevens voorzitter en lid zijn van onze Academische Commissie.

Een aansluiting bij een van de universiteiten heeft voordelen waar het betreft de ondersteuning, de financiën en het verzekerd zijn van de continuïteit van in het bijzonder het academische gedeelte van de opleiding. Er kleven echter ook nadelen aan die vooral betrekking hebben op de vrijheid de docenten te kiezen, de inhoud van het studieprogramma te bepalen en de vereiste flexibiliteit bij het vaststellen van de lestijden komt in het gedrang. Bovendien dreigt de studieduur dan verlengd te worden met tenminste een jaar.

De gesprekken zijn echter nog niet afgerond en er wordt gezocht naar een mogelijk lossere vorm van associatie die de voordelen van een formele samenwerking biedt en tevens de eigenheid en kwaliteit van onze opleiding waarborgt.

Internationale erkenning

De decaan heeft contact gehad met het bestuur van de CCAR (Central Conference of American Rabbis) over een eventuele erkenning van

Central Conference
of American Rabbis

onze *semicha* door deze grote – feitelijk wereldwijde – beroepsorganisatie. Zo een erkenning zou toegang geven tot het lidmaatschap van de CCAR. Dit biedt professioneel gezien een aantal voordelen, maar is op zich geen voorwaarde voor de algemene acceptatie van de *semicha*. De CCAR heeft te kennen gegeven het benodigde onderzoek voor de erkenning te willen verrichten in de loop van 2008. Wij hebben een verzoek hiertoe officieel ingediend en wachten het verdere verloop met vertrouwen af.

De Opleiding Voorzangers (*sjeliché tsiboer*)

Toen vorig jaar bleek dat de rabbijnenopleiding een min of meer vaste vorm heeft gekregen en naar wens functioneert, achtten het bestuur en de decaan de tijd rijp om een volgende stap te zetten naar de verwezenlijking van de doelstellingen van de Stichting. Besloten werd een poging te doen een gecombineerde opleiding te beginnen voor voorzangers en voor leraren. Deze zou plaatshebben in acht (telkens in een conferentieoord door te brengen) weekenden verdeeld over twee jaar, met begeleide zelfstudie gedurende de tussenperiodes. De combinatie leek mogelijk, omdat veel van de vereiste joodse kennis voor beide functies dezelfde is. Bovendien is de combinatie van voorzanger-leraar in een gemeente heel gebruikelijk (aangeduid door de afkorting *sjats-mats, sjaliach tsiboer-morè tsèdèk*).

De Maroraanvraag voor deze opleiding is gehonoreerd en de voorbereiding begon in januari 2007. Met de tijd bleek de interesse in de Voorzangersopleiding onverwacht groot, terwijl de interesse in de lerarenopleiding er vrijwel niet was. Het laatste kan mogelijk veroorzaakt zijn doordat de vorige lerarenopleiding enkele jaren geleden plaatsvond. Besloten is toen om voorlopig alleen met de opleiding voor de voorzangers door te gaan.

Gerekend was op 15 studenten, maar wij kregen 24 aanmeldingen. Na audities met medewerking van Gilad Nezer, chazzan te Amsterdam, Chaim van Unen, senior *sjaliach tsiboer* en opleider, Ella Wijnschenk-Oesterman van de werkgroep Professionele Voorbereiding van het Instituut, en de decaan, werden toch 18 studenten geplaatst, een absoluut maximum.

Het programma zal op twee niveaus worden gegeven: één niveau voor gevorderden voor de voorzangers die al ervaring hebben en op een ander niveau voor degenen die beginners zijn. Bij de toelating speelde niet alleen voorkennis en capaciteit een rol, maar ook het belang van een goede landelijke spreiding van de kennis over onze gemeenten.

Prof. Eli (Eliyahu) Schleifer, hoofd van de chazzanopleiding van het Hebrew Union College te Jeruzalem, zal de hoofddocent van de opleiding zijn en zal alle weekenden aanwezig zijn.

Het inhoudelijke programma is voorbereid door Chaim van Unen, de coördinator Bram Lagendijk en de decaan in overleg met en op aanwijzingen van prof. Schleifer.

Voor het volledige programma en een lijst van studenten, zie de website van het Instituut.

De Vrienden

Zonder de Vrienden zou het werk van de Stichting en het Instituut niet mogelijk zijn. Wij zijn hen blijvend dank verschuldigd.

De uitbreiding van deze kring verloopt gestaag, maar langzamer dan gehoopt. Wij willen in de loop van 2007 op een totaal van 50 Vrienden komen (de helft van de 100 Vrienden waarop wij uiteindelijk rekenen. Om dit te bereiken willen wij een beroep doen op de actieve hulp van de bestaande Vrienden. In het bijzonder zouden wij potentiële Vrienden buiten Amsterdam willen bereiken, die bereid zijn ons werk ten behoeve van de toekomst van het Liberale Jodendom in Nederland te steunen.

De steun van de Vrienden is niet alleen financieel belangrijk. Het vertrouwen in ons instituut dat hieruit blijkt, toont aan de ons ondersteunende instellingen dat het instituut draagvlak heeft in onze gemeenschap.

Veel dank gaat uit naar de Stichting Levi Lassen en de Stichting Makaria en aan de Stichting Collectieve Marorgelden Nederland voor hun welwillende en voortdurende steun en het getoond besef van het belang van ons werk.

Wij willen hier verder onze dank uiten aan het Edith en Harry Philips Fonds, dat in 2006 een toezegging heeft gedaan om vanaf 2007 het Instituut met een jaarlijkse gift voor tenminste vijf jaar te steunen.

Wij zoeken nog naar andere (familie)stichtingen die bereid zijn het goede voorbeeld van de Vrienden en de bovengenoemde stichtingen te volgen!

Plannen voor 2007-2008

De eerste lichting van studenten gaat het laatste studiejaar in. In de periode van september tot midden maart 2008 zullen zij het onderzoek voor hun afstudeerscripties moeten verrichten en deze schrijven. Voor dit werk is een protocol door de Academische Commissie vastgesteld (zie Appendix 1).

Om tijd te maken voor de scriptie zullen de 5^e-jaars in deze periode minder contacturen krijgen dan in eerdere jaren. Zij behouden de colleges Rabbijnse Praktijk waarin veel details van het praktische werk zal worden toegelicht en een aantal moderne Reform Responsa over netelige halachische kwesties zullen worden bestudeerd. Verder behouden ze de colleges Joodse Filosofie, waarin Moderne Joodse Denkers en vormgevers aan de eigentijdse stromingen zullen worden behandeld.

Vanaf midden maart 2007 volgen nog colleges Talmoed om de nog resterende gedeelten van het lesplan af te ronden.

Als de tijd het toelaat zullen de studenten ook een aantal aspecten van Moderne Israelische Literatuur moeten bestuderen en een cursus Kabbala en Spiritualiteit volgen.

De tijdsindeling voor de 3e-jaars zal in het komende jaar inhouden dat zij colleges krijgen op zondagmiddag en –avond en gedurende één avond in de week. De onderwerpen zijn: Joodse Filosofie (de belangrijkste middeleeuwse denkers aan de hand van het boek *The Jewish Political Tradition I & II*) gegeven door prof. Reinier Munk, Talmoed door drs. Leo Mock en rabbijn dr. Tzvi Marx en Rabbijnse Praktijk door de decaan.

Daarnaast zullen zij Hebreeuws (Bijbels en sidoer) krijgen van dr. Hannah Neudecker via de Skype-methode zoals zij het afgelopen half jaar Aramees kregen van dr. Margaretha Folmer (zie boven).

Verder wordt door drs. Bart Wallet van de UvA een studiegids gemaakt voor het boek van David Biale *Cultures of the Jews*. In januari zullen zij tentamen moeten afleggen over dit boek om te voldoen aan een deel van het vak Geschiedenis.

In het kader van de Beroepsvoorbereidende Vorming wordt voor de 3^e-jaars een module voorbereid, waarin zij een combinatie van theorie en praktijk krijgen als deel van hun eerste stage.

Studiebezoeken

In december van 2007 zal voor de 5^e-jaarsstudenten het laatste studiebezoek worden afgelegd in een serie van vijf, waarin zij kennis hebben kunnen maken met de progressief-joodse wereld buiten Nederland. Zij hebben de tweejaarlijkse conferentie van de World Union for Progressive Judaism bijgewoond, de studiereis gemaakt naar Israel om de beweging daar van binnen te bestuderen en ervaren, en Europese rabbijnenvergaderingen bijgewoond in Berlijn en bij het Leo Baeck College in Londen.

De komende studiereis gaat naar de Biennial, de tweejaarlijkse grote conferentie van de Amerikaanse Reformbeweging (URJ, Union for Reform Judaism, <http://biennial.urj.org>).

Hier komen leiders van de 1000 Amerikaanse Reformgemeenten bij elkaar voor studie en discussie over het beleid van de beweging. Zoals ook bij de studiereis naar Israel gold, worden tevens de leiders van het Verbond en van onze gemeenten en andere geïnteresseerde leden uitgenodigd om ons te vergezellen en deel te nemen aan onze eigen dagelijkse sessies. Deze zullen begeleid worden door prof. Sam Joseph, die ons in het voorjaar van 2007 bezocht. Voor de 3^e-jaars wordt dit het derde studiebezoek.

Afstuderen en semicha

De Academische Commissie is begonnen met het formeren van een Examencommissie, met wie zij samen een Reglement voor het Afstuderen moet samenstellen. De Examencommissie zal de examens afnemen en ook de afstudeerscripties beoordelen.

De wijze van geven van de Rabbinale Bevoegdheid, de *semicha*, zal ook moeten worden bepaald en een datum en plaats worden gekozen. Over al deze zaken hopen wij u middels de website en door rechtstreekse mailings en uitnodigingen op de hoogte te houden.

2. De Financiering

De jaarstukken 2006

De jaarstukken 2006 zijn vastgesteld door JAN Accountants te Landsmeer. Hieronder volgt een samenvatting van de jaarstukken 2006. Indien men de volledige jaarstukken wenst te ontvangen, kunnen deze worden opgevraagd bij de stichting.

Balans per 31 december 2006

Actiefzijde:		Passiefzijde:	
Vorderingen/overloop	€ 1.262	Stichtingskapitaal	€ 73.600
Liquide middelen	€ 219.169	Bestemmingsreserves	€ 56.307
		Vooruit ontvangen	€ 79.500
		Schulden/overloop	€ 10.944
<i>Totaal</i>	€ 220.431	<i>Totaal</i>	€ 220.431

Toelichting

De ter gelegenheid van het afscheid van rabbijn David Lilienthal door de leden van de LJG Amsterdam ingezamelde gelden, zijn geboekt als bestemmingsreserve. Het bestuur heeft in overleg met rabbijn David Lilienthal besloten een studentenfonds in te stellen om studenten zo nodig financieel te kunnen bijstaan indien hun persoonlijke financiële omstandigheden daartoe aanleiding geven. Uit dit fonds zijn toelagen verstrekt tot een bedrag van € 7.043. Om het fonds, dat in een duidelijke behoefte voorziet, in stand te houden is in 2006 een bedrag van € 10.000 toegevoegd.

In 2005 hebben wij voor de eerste keer een seminar Israël kunnen organiseren. Het gaat om een indringend programma om kennis te maken met het Liberale Jodendom in Israël in al zijn facetten. Dit programma hebben niet alleen de studenten gevolgd, maar ook enkele leidinggevenden van Liberale Gemeenten (die de kosten zelf hebben gedragen zodat deze niet ten laste van de stichting zijn gekomen). Een dergelijk seminar moeten studenten slechts eenmaal in hun studietijd volgen en wordt daarom niet jaarlijks georganiseerd. In de begrotingen komen de kosten daarvan dan ook niet terug. Om in de toekomst de kosten van het voor de studenten noodzakelijke seminar Israël te kunnen dragen, hebben wij daarvoor een voorziening opgenomen en in 2005 een bedrag van € 15.000 voor seminars Israël bestemd (onderdeel van de bestemmingsreserves op de balans).

Verder hebben wij een fonds “sociaal-wetenschappelijk onderzoek” ingesteld en daarin een bedrag van € 10.000 gestort. Ook dit bedrag is onderdeel van de bestemmingsreserve op de balans.

Het batig saldo over 2006 is toegevoegd aan het stichtingsvermogen dat per 31 december 2006 € 73.600 bedraagt. Een dergelijk bedrag is noodzakelijk om voldoende zekerheid te bieden aan onze studenten en aan onze decaan en docenten. Zij moeten erop kunnen rekenen dat de stichting voor langere tijd aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Onvoorziene uitgaven en tekorten moeten kunnen worden opgevangen. We blijven afhankelijk van subsidies. We hebben wel de verwachting dat wij deze tegemoet kunnen zien, maar een voortgezet strak financieel beleid om de kosten onder controle te houden is en blijft noodzakelijk. Dat geldt temeer nu wij het Instituut verder uitbouwen.

Dat het bedrag aan vooruit ontvangen gelden betrekkelijk hoog ligt, is een gevolg van het niet gelijklopen van het boekjaar en het studiejaar en de (gelukkige) omstandigheid dat subsidiegevers en vrienden gedeeltelijk vooruit hebben betaald.

Staat van baten en lasten over 2006

Baten:		Lasten:	
Subsidies	€ 89.754	Decaan	€ 32.131
Vrienden/giften	€ 44.250	Docenten/cursussen	€ 53.246
Collegegelden	€ 12.865	Bibliotheek	€ 4.368
Rentebaten	€ 4.744	Lesruimten	€ 4.328
		Communicatie	€ 4.372
		Seminars	€ 7.601
		Studentenfonds	€ 10.000
		Bedrijfslasten	€ 9.354
<i>Totaal</i>	€ 151.613	<i>Totaal</i>	€ 125.400
<i>Batig saldo</i>			€ 26.213

Toelichting

Batig saldo

Het batig saldo is gevolg van een aantal toevallige omstandigheden waaronder een nabetaling van Maror die in dit jaar is verwerkt. Niet te verwachten valt dat de komende jaren weer een batig saldo kan worden verwezenlijkt, mede nu in 2007 nieuwe betaalde functionarissen zijn aangetrokken en de opleiding wordt uitgebreid.

Uitgaven

De kosten van docenten en cursussen zijn ten opzichte van het jaar 2004 opgelopen van € 21.768 tot € 34.631 in 2005 en € 53.246 in 2006. Dat is een gevolg van een steeds uitgebreider lesprogramma en van het feit dat voor ouderejaarsstudenten meer colleges in eigen beheer moeten worden gegeven. De overige uitgaven zijn binnen de raming gebleven. De posten seminars en bibliotheek zijn ruim beneden de raming uitgekomen.

Inkomsten

Fondsen en Stichtingen

Fondsen en stichtingen die specifiek als doelstelling het ondersteunen van onderwijsinstellingen hebben, zijn in Nederland niet voorhanden. Zelfs een professionele subsidiewerper heeft geen subsidiebronnen kunnen vinden. Onderwijs ziet men als overheidstaak. Een instituut als het onze komt echter door zijn geringe omvang en beperkte doelgroep niet voor overheidssteun in aanmerking.

Niettemin prijzen wij ons gelukkig dat er twee stichtingen zijn, de stichting Levi Lassen en Makaria, die ons van het begin af aan financieel bijstaan. Wij zijn beide stichtingen voor hun steun bijzonder erkentelijk.

De Vrienden

De Vrienden van de stichting vormen de ruggengraat van ons financieel bestaan. Wij zijn er zeer verheugd over dat sinds de start van ons instituut al meer dan 40 personen zich bereid hebben verklaard het Levisson Instituut te steunen met een bedrag van € 1.000 per jaar voor minimaal vijf jaar. Het laat zien hoeveel belang binnen de liberaal-joodse gemeenschap aan ons instituut wordt gehecht. Sommige Vrienden hebben reeds voor de periode van vijf jaar vooruitbetaald. Anderen betalen hun bijdrage jaarlijks, al dan niet met gebruikmaking van een notariële acte vanwege het belastingvoordeel dat dit voor hen kan opleveren.

Wij vinden het van groot belang de Vrienden op de hoogte te houden van onze activiteiten. Tenminste eenmaal per jaar beleggen wij een bijeenkomst waar de Vrienden over de gang van zaken worden geïnformeerd en waar zij van gedachten kunnen wisselen met de studenten, de docenten en de leiding van het Instituut. Deze bijeenkomsten zullen veelal ook een inhoudelijk programma kennen met een spreker uit binnen- of buitenland. Daarvoor wordt verwezen naar het inhoudelijke verslag.

De Marorgelden

Ook de stichting Collectieve Marorgelden Overheid heeft ons van het begin af aan gesteund. Bij beschikking van 29 juni 2004 is ons reeds een uitkering van € 75.000 toegekend voor de jaren 2004 en 2005. Naar het oordeel van de Marorcommissie “verdient dit belangrijke initiatief steun.”

Voor de jaren 2006 en 2007 heeft Maror ons voor de rabbijnenopleiding wederom een subsidie toegekend. Bovendien heeft Maror voor 2007/2008 een subsidie verleend voor de nieuw te beginnen opleiding tot voorzanger en voor de ontsluiting van de bibliotheek (samen met de LJG Amsterdam en de stichting Jiddisj).

Wij zijn verheugd dat ook de Marorcommissie heeft onderkend dat het in het leven roepen van het Levisson Instituut voor de continuïteit van joods Nederland grote betekenis heeft.

De begroting 2007 (rabbijnenopleiding)

Uitgaven:

Loonkosten	€ 35.000
Communicatie	€ 5.000
Huisvestingskosten decaan/secretariaat/bibliotheek	€ 600
Kosten decaan/bestuur/raden	€ 8.000
Accountantskosten	€ 6.000
Kosten cursussen en docentenvergoedingen	€ 60.000
Leslokaliteit	€ 4.500
Afschrijvingen roerende zaken	€ 1.000
Bibliotheek	€ 7.500
Seminars en buitenlandse bijeenkomsten	€ 15.000
Diversen en onvoorzien	€ 4.300
<i>Totaal</i>	<i>€ 146.900</i>

Inkomsten:

Subsidie Levi Lassen	€ 25.000
Subsidie Makaria	€ 25.000
Subsidie Maror	€ 25.000
Donaties particulieren	€ 45.000
Verdere bijdragen	€ 7.900
Collegegelden studenten/cursisten	€ 15.000
Rentebaten	€ 4.000
<i>Totaal</i>	<i>€ 146.900</i>

De begroting 2007/2008 voor de opleiding tot voorzanger bedraagt € 54.080. Voor de financiering gaan wij uit van de Maroruitkering en van subsidies van een aantal (particuliere en Liberaal-Joodse) fondsen.

Voor het jaar 2008 zullen wij komen tot een geïntegreerde begroting waarin alle opleidingen zijn verwerkt.

Appendix 1

Protocol afstudeerscriptie Rabbijnenopleiding (vastgesteld op 04-06-07)

1. De student kiest een onderwerp en – in overleg met de decaan en met goedkeuring van de Academische Commissie - één hoofdbegeleider en een inhoudelijke begeleider, afhankelijk van het onderwerp.
De hoofdbegeleider dient academisch bevoegd te zijn, b.v. door een vaste aanstelling aan een erkend universiteit of door in het bezit te zijn van de emeritusstatus. De inhoudelijke begeleider dient een deskundige te zijn op het vakgebied van de scriptie, maar hoeft niet gepromoveerd te zijn.
2. In overleg met de inhoudelijke begeleider en met goedkeuring van de hoofdbegeleider wordt het onderwerp afgebakend.
3. De student stelt een onderzoeksplan op, waarbij hij zijn onderwerp en werkwijze uitlegt en een bibliografie toevoegt van primaire bronnen als ook een basislijst van secundaire literatuur. Tevens wordt een tijdsschema opgesteld m.b.t. het inleveren van de verschillende hoofdstukken.
4. De scriptie dient een omvang te hebben van 10.000-20.000 woorden (20 ECTS) en de vaardigheid van de student demonstreren primaire bronnen in het Hebreeuws te kunnen hanteren.
Na goedkeuring van het plan en tijdsschema door de hoofdbegeleider gaat de student van start met zijn werk.
5. De hoofdbegeleider leest ieder ingeleverd hoofdstuk en geeft zijn commentaar.
(De hoofdstukken moeten dus één voor één worden ingeleverd.)
6. Na het afsluiten van het schrijven levert de student de hele scriptie in ter goedkeuring.
7. Na het goedkeuren van de scriptie door de hoofdbegeleider, zal deze de scriptie aan de inhoudelijke begeleider overdragen. Deze heeft 4 weken tijd om zijn oordeel te geven.
8. Tussen week 4 en 6 kan de inhoudelijke begeleider verbeteringen van de student vragen, die in de laatste en afgeronde versie van de scriptie verwerkt moeten zijn.
9. De gebundelde scriptie moet uiterlijk in week 8 na het inleveren van de volledige scriptie opnieuw in de definitieve versie in drievoud ingeleverd worden.
10. De scriptie zal enige tijd daarna worden verdedigd voor een comité van 3-4 leden. De scriptie zal in het openbaar worden verdedigd, tenzij de Academische Commissie op verzoek van de student anders beslist.
De leden van het comité en de datum van de verdediging worden door de Academische Commissie bepaald en tijdig aan de student meegedeeld.
11. Het eindcijfer zal de dag na de verdediging medegedeeld worden.
12. Plaatjes en illustraties mogen aan de scriptie toegevoegd worden als zij functioneel zijn, maar niet om te dienen als versiering, ook niet op de titelpagina.
13. De titelpagina van de scriptie moet de naam van de student, de titel van de scriptie en de datum bevatten, alsmede de naam van de hoofdbegeleider en inhoudelijke begeleider.
14. Iedere scriptie moet een inhoudsopgave bevatten en een bibliografie aan het einde van de scriptie volgens een methode die door de begeleider is goedgekeurd.
15. Voetnoten moeten een erkende wetenschappelijke methode volgen, die door de hoofdbegeleider is goedgekeurd.

Appendix 2

Docenten in het Academische Jaar 2006-2007

Aramees (2e-jaars studenten): **Dr. Margaretha Folmer**

Universitair docent Aramees, Universiteit Leiden (UL)

Docent Hebreeuws, Vrije Universiteit Amsterdam (VU)

Bijbels Hebreeuws: **Dr. Hannah Neudecker**

Universitair docent Hebreeuws en Aramees, Universiteit Leiden (UL)

Joodse Historiografie (4e-jaarsstudenten): **Prof. Irene Zwiép** (UvA)

Rabbi prof. David B. Ruderman (University of Pennsylvania)

Tanach (4e-jaarsstudenten): **Dr. Jan Fokkelman**

Emeritus hoogleraar Klassieke Hebreeuwse Literatuur, (UL)

Rabbi prof. dr. Jonathan Magonet Hoogleraar Tanach Leo Baeck College, Londen

Tanach (2e-jaarsstudenten): **Drs. Leo Mock** (UvA)

Inleiding in Talmoed (2e-jaars studenten): **Drs. Leo Mock** (UvA)

Talmoed (4e-jaarsstudenten): **Rabbijn dr. Tzvi Marx** (Folkertsmastichting)

Drs. Leo Mock (UvA)

Joodse Filosofie: **Dr. Reinier Munk**

Hoogleraar Joodse Filosofie Universiteit Leiden (UL)

hoogleraar Dr. M. Goudekot-leerstoel in Moderne Joodse Filosofie, (VU)

Liturgie: **Rabbi Yehoram Mazor** (Hebrew Union College, Jerusalem)

Christendom: **Prof. dr. Johan Vos** Universitair docent (gepensioneerd)

Nieuwe Testament en Judaïca, Faculteit der Godgeleerdheid, (VU)

Rabbijnse Praktijk:

Rabbijn Ruben Bar-Ephraim M.A. en **Rabbijn David Lilienthal**,

BeroepsVoorbereidende Vorming

a) Pastorale Zorg en Geestelijke Verzorging (2e-jaarsstudenten):

Dr. Fanny Heymann en **drs. Carolyn Levisson**

b) Begeleiding Portfolio Praktijk: **Mr. Ite Rümke**

c) Congregational Dynamics: **Drs. Paul Mol**

Medewerker Post-HBO-Ipabo, coach-interrimmanager (zelfstandig gevestigd)

d) Congregational Development: **Prof. Samuel Joseph**

(Hebrew Union College, Cincinnati, V.S.)